

W T A R G N I E N I E

do Moskwy,

Krzysztoph Rádziwiłá, Polnego Hetmána W. X.
Litewskiego, Roku 1581.

I. K.

Głto wiec Orzeł młody ná gniazdzie wysokiem
Siedząc/ zá oycem pátrza niepuszczonym okiem/
Kiedy ábo wysoko buia pod obłoki/
Ábo przedki zwierz goni/ y drapieżne smoki/
Áż sie y sam zá czasem wylecieć ostrąsy :
Á oto ná cieni jego wysiłek redzay prásy/
Á polne wciekają stáda : ten swey broni
Jeszcze nie prawie świadem/ bez obrázy goni/
Strzylámi poglądając po grzbiecie pierzchliwym/
Á potym zainfony/ y sam żywie żywym.
Tak ty przypátrując sie oycowskiey dzielności/
O zacny R A D Z I W I Ł E, zá pierwszey młodości/
Myślisz záwzdy slawy domowey poprawić/
Á o miła oyczyzne śmieie sie zástwić.
Aniś ty wieku czekał słusznego do zbroie/
Pierwey dzielność dojrzáła/ niżli látá twoie/
Wlá tego świadoma : gdzie Móstkiewskie rotty/
Zá sprawą oycá twego/ mezá wielkiey cnoty
Á dzielności/ poległy. Tames ty swey siły
Probe napierwey pedál : á uż znaczne były
Twego miewa poczatki. Kto sie przypátrował/
Káżdyc w te słowá/ ábo tym rowne winował :
Bogci/ powiáda/ pomóż/ młody Rádziwile/
Nie schodzi tu ná sercu uż/ ani ná síle/

X

Nie wy

Am 5721

Wtargnienie

Nie wydasz/ widze/ oycá/ zanego Hetmána /
Także szodrze y tobie Pánka lástka dána.
Pátrzay/ gódie sie obroci/ á bron swoie skoni /
Jako ná obie stronie Moskwá leci z koni.
Tak tam ieden drugiemu w woyscze wklázował/
A óciec w sercu swoim wielce sie ráadował.
A iuz bylo Moskiewskie woysko rozgromione /
A pola pobitemi trupy nápełnione /
A Szuytski iuz byl zabít : iuz byl Hetmánowe
Wszystke władza polozył/ ále y swá głowe.
Wiec przed Hetmánski namiot wieznie przywodżono /
A korzyść z nieprzyjaciół pobitych kładżiono :
Tam kiedyś y ty stánuł w pósrzód wielkiey kupy
Rycerkiey/ przyodżiany Moskiewskiemu lupy /
Óciec twoy tak cie witał : Rad cie tak/ moy drogi
Synu/ widze : y tak sie w te wojenne trwogi
Oycu swemu popisuy : tak twoi przodkowie
Sławy wielkiey dostáli/ cni Rádziwílowie :
Nie ná biesiádách / ani miedzy taneczniłi /
Ani wšom przyiemney slucháiąc muzyki :
Ale w polu pod niebem goniąc Moskwicína /
Abo nieśpokóynego strzelcá Tátárzyná.
Tych torem/ iákoś poczał/ chodź moy synu miły /
Ani chciey być póslednim miedzy Rádziwíly.
Mnie iákożkolwiek widzisz w tym śedziwym lecie /
Przedśie doład mie będzie Bog chował ná świećcie /
Oyczynie swey chce służyć : á ty wiec w me spráwy
Masz nástąpić nápotym/ iáko dziedzić práwy.
To rzekłszy : obłapil cie : á zatym káżdemu /
Jako sie kto popisal/ dáry dawal : temu
Száte zlotogłowowa/ temu láncuch zloty :
Czáśe drugiemu/ mistrzow dawnieyszych roboty/

do Moskwy.

Koſtrowa / odlewana : tobie białonogi
Kon Turcki / á ná nim ſiodło y rząd drogi /
Kutas y ſyie biały / ná czele zaponá
Drogiem ſmalcem / y drogiem kámieniem ſádzona.
Do tego przyłożono Szuyſkiego buławę /
A to już wrożka była ná Hetmáńſką ſpráwę.
Tákieſ ná ten czas dáry / zacny Rádziwile /
A pochwałę w dzielnóſci / y w ſwey odnioſł ſiłę.
To / co dáley prowadzić myſlá moje ſtrony /
Wieku zſtałſzego będzie : kiedyſ przyłożony
Woſtku krolá wielkiego / wprzet / y wzdluż / bogáty
Kray Moſkiewſki woiował / y wielkie powiáty.
Czyli temu dawny czas / kiedy ſzczęſciu ſwemu
Car Moſkiewſki wſáiac / chciał ſwiátu wſyſtkiemu
Groźnym być : wſyſtki lekce krole Chreſciánſkie
Wwáżaiąc przy ſobie / tákże y pohánſkie.
Tá dobramyſł go náſlá / gdy Polocká doſtał /
A w Infantciech zás pánem wilczym právem zoſtał.
Czwartynaſty potomek Rzymſkiego Ceſarzá
Auguſtá : ktoſ wie / gđzie wziął tego kronikarzá.
Bogu láčno hárdęgo ſtrocić / ktory noſi
Szczęſcie w ſwoych / y nieſzczęſcie reku : ten wynoſi /
Ale tenże y ſláda : przedko Delphin plynie /
Predko y Orzel láta : Bog obudwu minie.
Ten Moſkiewſkiego pyche / chcąc kiedy wſtronnić /
Arog ktorym ták hárdzie potrzáſał / przyłomić :
Podáł nam krolá z Węgier / dzielnego Stephána /
Pátrzayze / iáto wielka w krotki czas odmiána :
Moſkiewſki komu grożąc / ſam ſie teraz boi /
A prágnáwſzy cudzego / w ſwym ſie nie zoſtoi.
Strácił náprzód Polocko : Sokół z perzynámi /
Aż pod niebo wyleciał weſpół z obronámi.

Stárgnienie

Szusa wyschlá: Sitná zbyl/ Krasne pádly ściány /
Turowla tuż nie iego / Nieścierda/ Rośiány/
Z Wielkich Łukow nie strzela: sądał mu y strzály /
Ogniem króla Polskiego wszyscy wygorzáły.
Z Wielizá/ y z Wówiará/ z Niewlá wyrzucony /
Jezieryżczu/ Zawłóciu/ nie mogli dáć obrony.
Teraz o Pskow sie boi: Pskow mu w głowie czwála /
Widzi że wszystko strácił / iesli ten niezdála.
Ty też/ o Rádziwile/ stráchu mu z swej strony
Dodawaś/ rozpuszczájąc potężne zagony /
Zagony/ które zboża oraczom nie noszą/
Rychley sáble/ y ogień/ co miásta pustoszą.
Tyś odnowił zároste Witultowe sláti /
A ia ná swieże pátrząc twego woyská znáti /
Pioro puszcze zá toba: á w któráś siedł strone /
Rzéci/ ieziorá/ dwory/ miásta/ przypomione.
Już sie byl Krol ku Pskowu ruszył z ludźmi swymi /
A po nieprzyacielskiej strách sie szeryl ziemi.
Niechćiałeś y ty dlugo w Witebsku sie báwić /
Aleś wolał copředzey z woyskiem sie wypráwić:
A siedleś ku Wielizii peronemi noclegi /
A ztám tádeś przewážne wyprawował spiegi
W ziemie nieprzyacielská: drudzy drógi sláli /
A w mieyscach nieprzebytych prześciągá gotowáli.
Ty zá nimi z ludem swym: Już twoie namioty
Zá Dzwina widać/ y twe niezwalzone roty.
Tám miáiąc głębokie iezioro Łukois /
Przez które má posrzedkiem Dzwina ścieżki swoje/
Puściles lud w zagony / á wnet dymy wstały
Geste ku niebu/ á wsi budowne gorzáły.
Idąc dáley/ Turowśno twoje konie piły /
Ale záś ná Stárgnie drógi zley wzyły /

do Moskwy.

Topiąc się na Niedzwiedzim niebezpiecznym błocie /
Kżadko tam było w ktorey bez chromego rocie.
W Drogożowies odpoczał / y koniom / y sobie :
Nazałutrz Sylon Zmita / na posilek tobie /
A Zaratburda przyszedł : tam Młozą w swym biegu
Niehamowana płynie / a Cerkiew na brzegu
Swietey Pokrowy stoi. Gdys w tym miejscu leżał /
Posel przedtż nowina do ciebie przybieżał /
Pewny nieprzyjacielski lud opowiadać /
A pewne wroczyśko : a ty nie mieszkając
Kazales pod nie ciągnąc : a iuz na odprawie /
Uczyniles rzecz do swych temi słowy prawie :
W Boży czas / towarzysze moi wyjeżdżajcie /
A szczęściu Pána swego prawdziwie duszajcie /
Za muremci Moskwićin iakokoświek meżny /
Ale kiedy przydzie w recz / iuz tam niedoleżny.
Ażci y murow słabo w Polocku bronili :
A potym iako wiele zamkow potracili :
Stracili iuz y serce : y tak go nie mieli /
Pomnicie iako byli pod Sokolem smieli.
Szefnasćie miał tysiecy ludu ku boiowi
Przebranego Seremet : strzelcow Młisnikowi
Osmnasćie set służyło : iam sie wazyl z temi
We dwanasćie set koni porylać w slystkiem.
A tak mi Bog tam zdarzył / że Moskwy nabrawszy /
Wielką wielkość w przełopy drugich napędzawszy /
Wieżniow znacznych nabrawszy / lud mnie powierzony
Stawiłem Pánu swemu nic nieustodzony.
Z temi sie potkać macie / ale ani z temi :
Bo ci miezem pobici / dawno leża w ziemi.
Kiedy y Sokol opadł : na brat iuz trąfście /
Ktorzy was lupu tylko nabawia obficie.

Stárgnienie

Z dobrá tedy otucha pušćcie koniom wodze/
Zwyciesstwo w reku waszych/ mam nádzisie w, Bodze.
Tu skoros mowic przestal/ róty sie ruszály/
A konie zártkonogie ochotnie przystáły.
Názáintez bitwá byla: Moskwa tyl podala/
A przecie trzy tysíce swoich postradala.
Synow Boiárskich wielka liczbé náwiazano/
A strzelcow Dunskich poczet niemáły przygnano.
Potym kiedy sie wszyscy iuz ściagnely róty/
Rozbiles nád Vzmora swe biale namioty/
Ktoreś názáintez w polu Soroczynskim stáwíl/
Záczym sie tež y Silon z ludem swym przepráwíl.
Juzechmy z gestych lasow/ y z blot strogich wysli/
Juzechmy ná Tud stáry/ nád Luceśna przysli/
Rzowski to tu iuz powiát/ wsiámi wśádzony
Gestymi: tús ty znówu rospuścíl zagony/
Ktore sie w ósmi zewśádz milách opieráły/
A wielkie škody ogniem/ y mieczem działáły.
Tús nád Luceśna ciagnál/ Ktozey brod gliboki
Túz táń od sláku twego wpada w Tud seroki.
Borysow cie ná noc miał: táń Rozacy terwáli/
Pewná liczbé Moskiewskich strzelcowci podáli.
Ale áńi Moháyscy dármo Tátárowie
Ktobie przysli: bo z woyská/ co bylo we Rzowie/
Synow poczet Boiárskich przed toba stáwili.
Kiedys sed! przez Vrdome/ Rzow przedśie spalili
Meźni żołnierze twoi: tegoż dnia z swym ludem
Byles/ o Rádziwile/ zá glibokim Tudem:
Tám Monáster (Preczystoy Rusin zowie) leży/
A Wolhá rzék polnocnych možná rieźná bieży:
Te przepłynawśy/ ludzie twoi śli w zagony
Pod Stáryce/ gđzie sam Kniáz ná ten czas strwożony

do Moskwy.

Żwoyskiem swoim wlegal/ y z milemi syny.
A widzac gęste ognie y bliskie perzyny/
Teyże nocy żonę swą y Knięzią Siedorą
Żonę iego/ y z bracia/ z Staryckiego dwora
Do Moskwy wysłał: y sam bázro soba trwożył/
A już był tylko w nogách nadzieie położył:
Zwłasczą gdy Dánił Murzá od niego z Staryce
Do ciebie był wiachał/ stroż iego lożnice.
W ten czas Sektow budowny do czystá spalono/
Dworow y wsi kilka set w popioł obrocono.
Od Staryce w kilku mil: po Włodymirowe
Drugie zagony záśie zabiegály Rżowe.
Stámtad pędles ku Chelmu/ á okolo ciebie/
Ledwie słońce znáć bylo przed dymy ná niebie.
Tám Przeczystey Ołonce zgorzáły pártany/
Tenże Selizárowu gość był obiecany.
Nie pomogła nic Wolha płynac miásta szrodkiem/
A miásto/ y o, dobnych Cerkwi/ w czáśie krotkim
Trzydzieści wygorzáło: pod tenże czas práwie
Trzy stá koni Moskiewskich sło z Toropcá w spráwie
Do Cara prześwietnego: ci kilku w zagoniech
Tátárow poimáli/ á widzac ná koniech
Tuż zá sobą pogonia/ ná błotá wciékli:
Ták żywot záchowáli/ y śmierci odwlekli.
Tobie y Cerkwie świetey Przeczystey swą głowá
Przysło leżec/ wiacharósy ná górę Pawłowá.
Tám ná cztery stá strzelcow Moskiewskich trafili
Twoi Rózacy/ z ktorey liczby nie żywili
Wiednego: pospolsiwá moc pomordowáli/
Tobie znáznego tylko więziá záchowáli.
Stámtades nád Żukope przyszedł: á stronámi
A ogniem kray Moskiewski niśczal/ y sablámi

Wtargnienie

Daley idac / na Rżowski rubieśu namioty/
A twoie spracowane odpoczęły roty.
Drugiego dnia w Rozniowie / kedy Mikulina
Cerkiew stoi / a pod nie bystra płynie Dżwiná.
Od tego miejsca we trzech milách tylko zdroie /
Z których dwie wielkie rzęce biorą tryby swoje/
Dżwiná / y można Wolhá : owá ku Gdańskiemu /
A tá zaśie ku morzu płynąc Chwałenskiemu.
W tymes miejscu kilka dni leżał / rozsyłając
Szpiegi / a ze wszystkich stron języka dostając.
Potymes woysko ruszył / y wszedł dwie mili
Do Dubná : tamże przed cie dwu więźniów stawili
Litewscy Tatarowie : y Kozacy śmieli
Z Toropieckimi syny / na tenże dzień mieli
Potrzebę nie beze krwi : ciż płac otrzymáli/
A z tey liczby niemało więźniów nawiązáli.
Szmaílá też przypominie / który Tatarzyna
Szczęniaká / y drugiego Bojárskiego syná
Tamże przywiódł do ciebie : przy tym stanowisku/
Na brzegu przedkier Dżwiny / Cerkiew była blisku/
Witultowych tak pamięć : w gaju zaś sosnowym
Zdroy możny być / który także Witultowym
Kluczem po dziś dzień zowią. z tego tam noclegu
Wyprawiles / Hetmánie / dwu świadomych szpiegu:
Jednego do Toropca / drugiego gdzie czaty
Moskiewskie przełożony rzadził / Tozdzowáty:
A sameś tu Toropcu poszedł z ludem swoim /
Wieczor w Zaborzu konie / w Scibutem napoiem
Drugiego dnia w Libáciach : ztąd iedno dwie mili
Do Toropca gdzie twoi ludzie popalili
Żbożá w kóło wśelákie : y tak czyniac szkody
Wielkie / niezmierne / przyšli do Sierżey wody.

Potym

do Moskwy.

Potym do Kumiastowki : wiec gdzie miedzy dwoma
 Świątety Przyszły Cerkiew świeci sie rzekoma/
 Kumięć a Siejeza : Stradę pod Chelm ciągnął/
 A tamęs swe wojenne namioty rościagnął/
 Także miedzy rzekami : Kumięć z tey strony/
 Z drugiey Lwowi plynął strumien niewściagniony.
 Nad tą Lwowi woysko kilka dni ciągnęło/
 A dopiero w Kolomney zroba odpoczęło.
 W drodze z Rusy diała na imie Putyla/
 Czulych Bożaków przedla ręką zalačila.
 Potym cztery sta koni pod starą ciągnęło
 Russe/ aby wiadomość tam o ludzich wzięło.
 Ci pietnasćie set koni Moskwy porządzili/
 A Woiewode regoż woyską zaczapili
 Knięzia Obolinskiego. Rusywoy sie z Kolo-
 = mney/ polozył woysko/ Szotew zowia siolot
 Cerkiew swietey Piatnice tamże : Ale droge
 Pisac twoie/ ani ia Czernisowa moge/
 Ani Cerkwie swietego przepomniec Nikity
 W Kanisowie : w obu był mieyscu twoy lud czuly.
 Pod Rusą słodzy twoi Moskwe pogromili/
 A wiezniow do namiotu twego nawodzili.
 Stamtąd idac starileś woysko w Wyzechowie/
 Wiec w Ostey nad Dżizą/ a potym w Dukowie/
 Gdzie twoia straż poboczna robie stroie dary
 Oddawała/ przygnane w cymborze Tatary.
 Wazaimre; Jlenienia rzeką cie witala/
 A rą yrobi tamieczney imie swoie dała.
 Tu sie żołnierze twoi do kosa wrocili/
 Ktozy pod woysko Tatar Moskiewskich chodzili.
 Leżales w Michalowie potym/ kedy była
 Archaniola swietego Cerkiew Michaila.

Wtargnienie do Aostwy.

Nie m inales Żaklimá/ ani Barászewic/
Pierzysta tam jest we czi kwiat' faleśnych dziewic.
Porchowa nie zamilcze/ gódzie też nie proznował/
Aleś na dzielnych koniach pod zamkiem harcował/
Wabiac/ kobyłowiek śmiał a wfał swej sile/
Alby z wami rycerskiej wyl krotosile.
Ztamtad siedleś na Brzesow/ a potym z Brzesowa
Na swietego Mikule: ostatniś od Pskowa.
W mili tylko nocleg miał/ gódzie Cerechą blisko
Podchadżając/ lizala twoie stanowisko.
Nazauniez kiedy słońce z morza wychadzało/
Twoie woysko z okopu swego sie ruszało.
Przeciwko tobie wszyscy/ o zacny Hetmanie/
Wyiachali żołnierze/ y wszyscy dworzanie:
Wszyscy Senatorowie: y on twoy laskawy
Ociecz niemi/ z postępu każdego Pan prawy.
Ci wszyscy ztoba w oboz pospolu wiachali/
A Krolowi wielkiemu zolem vderzali.
Szczęśliwy ktory sluchal twoiey wdzięczney mowy/
Gdyś tam swoje posługi ozdobnemi stowy/
A wszystkiego rycerstwa przypominal cnoty/
A dzielność osobliwą y chęć każdej rotty.
Jeslibys wiece o Krolu mnie wiary nie darwał/
Tychże (powiada) pytał: zatyms oddawał
Wieźnie twarzy surowych/ wrodzime chłopy/
Pierzysze/ iakobys też patrzał na Tyłopy.

526

BIBLIOTHECA
UNIV. IAGELL.
CRACOVENSIS

